

Tak je kot njegova knjiga

Miro Štebe, pisec Preizkušenj

✍ Mojca Luštrek

Knjige Mira Štebeta Preizkušnje, ki je konec lanskega leta izšla pri radovljiški Didakti (na kratko je bila predstavljena v januarski številki Vestnika), sem se lotila z dvomi, saj bi bilo tako pisanje kaj lahko hvaležno gojišče samopoveličevanja, samopomilovanja, solzavosti, senzacionalizma. Pa ni nič od tega. Kljub hudim – tudi tragičnim – avtorjevim (pre)izkušnjam vejejo iz nje tolikšne ljubezen, volja in vera, da sem si ga želela spoznati.

Človek, ki omahne v malodane gotovo smrt, ima – tako in drugače razbit ter z luknjo v glavi in spominu – med ponovnim sestavljanjem dovolj časa in vzroka za razmislek o sebi in svojem početju. »Pogosto sem si govoril,« piše, »da drzni zmagujejo, potem pa sem se »skromno« popravljal, da imamo norci srečo.«

Po vrnitvi iz Hindukuša ste kljub njegovim lepotam in mogočnosti pogrešali prijaznost, celo pohlevnost naših hribov. Čeprav alpinist, z ljubečimi opisi narave razkrivate tudi dušo »navadnega« planinca. Pred kratkim je vrhunska alpinistka izjavila, da alpinisti oznake planince nimajo ravno za kompliment. Ali gre res za tako različna svetova?

Načeloma sem proti kakršnemukoli posploševanju. Zame se alpinisti razlikujejo od planincev po tem, da imajo več znanja, predvsem tehničnega, za gibanje po zahtevnejših poteh in za preživetje v težjih razmerah, kot pa se pričakuje od planincev. Ponavadi imajo tudi več izkušenj. Vendar poznam planince, ki imajo zelo veliko izkušenj in znanja o gorah in življenju v njih, a se nikoli niso poskusili v plezanju, pa tudi plezalce, ki dokaj malo vedo o visokih gorah in o preživetju v njih. Vedno so se nekateri imeli za nekaj več, vendar sem njihovo samooceno običajno jemal z rezervo. Prav zanima me, s kakšno pravico je alpinistka tako podcenjevalno govorila o planincih. Spomnim se, kako so včasih nekateri zviška gledali na dosežke svojih predhodnikov,

šodrovcev*. Mislim, da si tudi šodrovci zaslužijo priznanje za tisto, kar so v svojem času dosegli v gorah. Prav tako si zaslužijo priznanje dobri plezalci, ki na balvanih, umetnih stenah ali ledenih slapovih premikajo meje mogočega. Sploh pa se mi zdi, da so alpinisti, kakršni so bili v moji generaciji, že izredno redki. Zdaj so razmere precej drugačne, vendar mi je žal za starimi časi. Tedaj je bilo med alpinisti kar nekaj skupin, ki so se imele za elito, zato je bilo veliko tekmovalnosti med alpinističnimi odseki iz različnih predelov Slovenije. Najbolj pa me je prizadela takratna elita gorskih vodnikov, ki nekaj časa skoraj niso dovoljevali mladim v svoje vrste. Obžalujem, da tudi sam nisem dosegel najvišje stopnje planinske izobrazbe. Šele kasneje so se razmere popravile. Včasih je bila za obiskovalce gora pomembnejša pripadnost neki stopnji planinske usposobljenosti. Gorski reševalci so s ponosom nosili na prsih svoje značke in mnogi so si jih tudi zelo želeli, zdaj pa vidim, da moji kolegi reševalci dostikrat znake reševalne službe raje skrijejo, in jih lahko ločim od drugih obiskovalcev gora le po kosih opreme, za katere vem, da so jih gotovo dobili kot člani GRS. Prav tako so včasih veliko bolj z veseljem razkazovali na primer značke planinskih vodnikov ali gorskih stražarjev. Vendar so nas starejši alpinisti učili tudi skromnosti in v Kamniku so te ošteli, če si se po nepotrebnem »bahal« z alpinistično opremo. Hkrati so nas učili, da nam to, da smo dosegli stopnjo alpinistov, nalaga tudi obveznosti, predvsem pa skrb za manj usposobljene.

Primož Hieng

* Slabšalni izraz za plezalce v manj zahtevnih smereh ali za neizkušene planince.

Nealpinisti pa alpinistov marsikdaj ne razumejo in jih celo obsojajo. Pogosto je slišati očitke o sebičnosti in neodgovornosti do družin. Vi ste si sami večkrat očitali predvsem zadajanje skrbi staršem. Je klicu gora sploh mogoče zares pobegniti, ga »odgovorno« preslišati?

Spet je to stvar posameznika. Včasih so govorili, da ti stena da, česar ti ženska ne more, in da ti ženska lahko da, česar ti stena ne more. Poroka naj bi bila »smrt« za alpinista. Poznam

še tam. Da me čakajo. Pogosto sem jih opazoval in si mislil, da bo spet prišel čas, ko se bom lahko vrnil k njim. Prav gotovo je alpinizem do neke mere egoistično početje, toda egoistično je lahko tudi igranje nogometa, dirkanje z motorji ali celo zbiranje znamk. Težava je v tem, da je alpinizem bolj nevaren kot večina drugih konjičkov, vendar ima tudi takšno početje svoj smisel in poseben čar, ki pritegne nekatere posameznike, da se mu predajo.

Jugoslovanski vrh (3355 m)

Marko Grad

kar nekaj alpinistov, ki so imeli srečo in so znali uspešno uskladiti ljubezen do gora in do ženske. Vsem pa to ne uspe in marsikdo se res odreče hribom, nekateri pa tudi družinam. Tudi sam sem se po poroki in še zlasti po izgubi sina Matevža hribom precej odpovedal, vendar jih nisem pozabil. Vedel sem, da so gore in stene

Alpinizem je odkrivanje sveta, narave, lepote in samega sebe, pa tudi tekmovanja z drugimi in s seboj. Tudi z goro? Vi pravite, da ne, ker jo spoštujete. Pa jo vsi? Ste v svojem življenju srečali več »zaljublencev« ali več »norcev«?

Vsak človek dojema gore in alpinizem, tako kot tudi življenje, po svoje. Težko je vse stlačiti v dva predalčka. Res pa je, da je pri enih bolj izražena ena usmerjenost, pri drugih pa druga. S tem ni nič narobe. Kaj bi bilo, če bi vsi ljudje razmišljali enako? Prav gotovo je v vsakem, ki zahaja v gore, nekaj zagledanosti v njihove lepote, v njihovo veličino, pa tudi vsaj malo tekmovalnosti. Vedno poskušamo ovrednotiti sebe in druge ter tako določiti ceno svojemu početju. Je pa res, da je meni večinoma več pomenilo bivanje v gorah, da mi je bilo veliko do dobrega počutja in da sem v hribe raje hodil »uživat«, kot pa da bi se gnal za skrajnimi težavami ali da bi hotel biti najboljši. Nekaj časa sem celo pripadal skupinici gornikov, imenovani Pudl – Planinsko uživaško društvo Ljubljana. To ime smo si dali kar tako, iz golega veselja, med nekim izletom v Durmitorju, in res je bilo v našem druženju vedno na prvem mestu uživanje.

»K hitrosti jih je spodžigalo tudi to, da so hoteli na pomoč enemu od svojih,« ste napisali o tovariših, ki so vam po skoraj usodnem padcu prihiteli na pomoč v steno Kogla in vam rešili življenje. Tovarištvo je nekaj lepega, a ta vaš izraz hvaležnosti bi utegnil kdo razumeti tudi drugače. Narobe?

Res ne bi želel, da bi tisto, kar sem napisal, kdo razumel narobe. Vem, da kamniški reševalci, prepričan pa sem, da to velja tudi za druge, vedno skušajo kar najhitreje priti do ponesrečenca in mu po najboljših močeh pomagati. Pri tem je važno samo to, da je nekje tam gori, v hribih, nekdo, ki potrebuje njihovo pomoč. Včasih odločajo minute. Tudi zato

Vzhodni Tirič Mir (7692 m)

Matjaž Veselko

je zdaj pomoč helikopterja tako pomembna. Nedvomno pa včasih, če veš, da gre za življenje tvojega prijatelja, nekoga, ki ti je bliže, v sebi podzvestno najdeš še zadnje atome moči in si mogoče še hitrejši, še uspešnejši, kot bi bil sicer. Glede dogajanja ob mojem padcu in po njem v mojem spominu zija luknja. Pripoved sem povzel po besedah tistih, ki so bili zraven, in oceno, kako hitro so bili reševalci pod steno, sem zapisal po njihovem pripovedovanju.

Ko slišimo za kako gorsko nesrečo, navadno ne vemo, kaj ji je botrovalo: nesrečno naključje, prevelika zaverovanost vase, lahkomiselnost, izzivanje, kljubovanje, obup ... Najbrž pa je večinoma kriva premajhna skrb za varnost. Kot gorski reševalec in navsezadnje tudi izpričan izživalec »usode« se s tem najbrž strinjate.

Prav gotovo bi v večini nesrečnih primerov večja skrb za varnost res preprečila tragične posledice. V hribe v glavnem ne hodimo s samomorilskimi nameni. Vsak gre tja, da bi se imel lepo. Velikokrat slabim odločitvam botruje neznanje, nevednost. Nepoznavanje ali celo izzivanje zakonitosti gibanja po gorah in tudi nepoznavanje gora samih je včasih prehudo. Vodniki, reševalci in izkušeni planinci lahko veliko naredimo za osveščanje drugih. Če se dobro zavedaš, da s svojo opremo in telesno (ne)pripravljenostjo, z (ne)poznavanjem izbra-

nega cilja tvegaš, so tvoje odločitve lahko precej bolj pretehtane. Žal si marsikdo tudi reče: »Saj bo!« in tvega več, kot bi bilo dobro. Drži pa tudi rek: »Motiti se je človeško.«

Tudi Miro se je nekajkrat hudo »zmotil«. Ne posipa se s pepelom, iz svojih napak pa se skuša čim več naučiti. Ena zanimivejših značilnosti njegove knjige je opazovanje samega sebe. »Vem, kaj je prav, a se tega ne držim,« pravi. »Tudi v vsakdanjem življenju se včasih zalotim, da ne ravnam posebej modro. [...] Žal se v hribih takšne predrznosti lahko kaj hitro maščujejo.«

Gotovo ste prebrali knjigo Franceta Malešiča Spomin in opomin gora, v kateri je tudi zapis o vašem sinku Matevžu. Ali ni nenavadno, da sta lani druga za drugo pri isti založbi izšli kar dve knjigi o nesrečah v gorah? Kaj to po vaše pove o varnostni kulturi Slovencev?

Mislím, da je šlo za naključje. Moj prijatelj France Malešič se že zelo dolgo ukvarja z zbiranjem podatkov o nesrečah v naših gorah in menim, da je po tistem, ko smo izdali knjigo o zgodovini reševanja v gorah nad Kamnikom (tudi zanjo je imel France največ zaslug), začutil, da bi bilo prav rešiti pred pozabo še druge podatke s širšega slovenskega območja. Občudujem njegovo delo in res smo lahko veseli, da imamo takšnega garača, ki se je pripravljen tako potruditi

za mukotrpno zbiranje podatkov. Jaz sem svojo knjigo pisal »po potrebi«, takrat ko sem začutil, da moram pisati, ali ko sem imel čas. Bolj resno sem se lotil pisanja, ko se mi je začel »sesuvati« zakon. Tudi ko sem izgubil uredniško mesto pri občinskem časopisu, sem lahko več časa namenil knjigi. Izbira založnika je bila naključna. Šele, ko sem se pogovarjal z direktorjem založbe, sem izvedel, da je Malešičeva knjiga že v tiskarni. Zdi se mi, da odziv, na kakršnega je naletela, samo potrjuje, da smo Slovenci res gorniški narod. Mislim, da je pohvalno, da imamo zdaj toliko knjig s to tematiko. Spomnim se svojih začetkov in tega, kako redke so bile gorniške knjige.

Kar pa se naše varnostne kulture tiče, spet ne moremo posploševati. V GRS se na primer trudimo z opozarjanjem, preventivnim delom – spomnimo se samo vsakoletnih anket med planinci, vendar to pogosto zvođeni, saj je precej posameznikov, ki trmoglavijo po svoje, izzivajo usodo, in prav srečni smo lahko, da se ne zgodi še več nesreč. To zimo sem na primer na spletu spremljal poročila turnih smučarjev o njihovih smelih podvigih po pravkar zapadlem pršiču. Vem, da so uživali, naredili so lepe ture in krasne posnetke, a na vseh koncih so reševalci, vreme-narji in drugi opozarjali, da je nevarnost proženja snežnih plazov četrte stopnje. Ko sem prijatelju s Hidrometeorološkega zavoda povedal, da je nekdo smučal z Viševnika na dan takoj po obilnem sneženju, ni mogel verjeti. Na spletni strani pa si je lahko ogledal fotoreportažo tistega podviga. Krasno, vendar »junak« ni pomislil, da je s tem, ko je tvegaj, spravljal v nevarnost tudi življenja drugih ljudi. Če bi se mu kaj zgodilo, bi morali reševalci hočeš nočeš za njim.

Na koncu knjige se spet vrnete v gore. Ali so vam še vedno izziv ali vas "samo" osrečujejo? Se lahko tudi ljubezen do gora spremeni, kakor se včasih čustva med ljudmi: iz mladostne zaljubljenosti v zrelo ljubezen?

Gore so zame še vedno izziv, me pa seveda tudi osrečujejo. Prav gotovo se tudi ljubezen do gora spreminja. Ko sem še plezal, sem bil predvsem zagledan v stene, zdaj pa odkrivam še druge razsežnosti in lepote gora in zahajam tudi tja, kamor kot alpinist nisem hodil. Nič več ne razmišljam o zahtevnem plezanju, o novih smereh, še vedno pa me mikajo nekatere gore. Če bo po sreči, bom šel letos na Monte Roso pa

tudi pri nas je še veliko gora, na katere bi se rad povzpel, prvič ali ponovno.

Ali še mislite na vrnitev med grenlandske vrhove, ki ste jih osvajali prvi in jim dali slovenska imena?

Nekje sem slišal, da je Grenlandija kot opij. Ko jo enkrat okusiš, jo želiš še. Prav z veseljem bi šel spet na ta veliki severni otok. Ne ravno na tiste vrhove, ki smo jih že preplezali (seveda bi jih še rad videl), bolj me mikajo še druga pogorja, saj je na Grenlandiji res še »dela« za cele generacije alpinistov in tudi običajnih gornikov. Posebej pa si želim, da bi naredil tisto, kar smo morali zaradi »zamude« helikopterja ob naši odpravi črtati: obisk še več eskimskih naselij, ogled fjordov, v katerih se rojevajo ledene gore, in mogoče še kaj.

Kako izbirate cilje in kam greste najraje, tako za dušo?

Veliko mi pomeni, da grem tja, kjer še nisem bil, so pa tudi kotički, kamor se rad vračam, saj je vsakič nekoliko drugače. Mislim, da ne bi zmoget po stokrat, dvestokrat iti na isti vrh samo zato, da bi postavljaj rekorde, čisto rad pa grem na kak hrib, ki ga že poznam, po novi poti. Tudi z mano je tako, kot je zapisal Nejc Zaplotnik: ko prideš na vrh gore, se ti odpre razgled še na druge vrhove in spet si izbereš nov cilj za naslednji vzpon. Kakšnih posebnih načrtov zdaj ne morem delati, vem pa, da me gore čakajo. Verjetno bom čez čas moral začeti izbirati cilje bolj v skladu s svojimi telesnimi zmogljivostmi, izbirati lažje vrhove. Najraje seveda hodim v naše gore. Rad imam manj obljudene kotičke, ki jih je pri nas še kar nekaj. Verjetno pa ni dobro preveč razglašati, kje so. Cilje za svojo dušo mora najti vsak sam.

Miro se ne v življenju ne v gorah večinoma ne drži markiranih smeri, a njegova pot je neizbriso zaznamovana z veliko »markacijo«, belo od sten in snega, rdečo od Matevzeve krvi. Čeprav so mu gore vzele sluh, kos spomina in prvorojenca, pa jih še vedno ljubi in občuduje. To sem spoznala že na prvih straneh njegove knjige in komaj je dobro odprl usta, se mi je samo še potrdilo.

Na koncu pogovora sva se že tikala. »Saj sva oba hribovca,« je pribil, in še, da se mu tako zdi bolj prirčno. Meni tudi. ●